

Informe sobre l'abast del dret a la traducció de les actuacions judicials i els documents presentats en català i al·legació d'indefensió de part.

Antecedents

El Departament de Justícia és l'òrgan competent en matèria de provisió de mitjans materials i econòmics necessaris per al funcionament de l'Administració de justícia a Catalunya, competència que exerceix en virtut dels traspassos de funcions de l'Administració de l'Estat a la Generalitat en aquesta matèria, fets pel Reial decret 966/1990, de 20 de juliol, i de l'article 104 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.

En virtut d'aquesta competència, el Departament presta els serveis d'interpretació i de traducció dels òrgans judicials i les fiscalies de Catalunya, serveis que es duen a terme mitjançant personal propi en alguns partits judicials i per a alguns idiomes (a través dels serveis lingüístics de l'àmbit judicial) i principalment mitjançant les empreses adjudicatàries del concurs públic per a la prestació d'aquest servei (SEPROTEC).

Dins l'estructura del Departament de Justícia, correspon a la Subdirecció General de Suport Judicial i Coordinació Tècnica de la Secretaria per a l'Administració de Justícia, mitjançant el Servei de Programes de Suport Judicial, organitzar i avaluar els serveis de traducció i interpretació judicials (article 73.1 en relació amb el 75.b i article 62.2.c del Decret 47/2022, de 15 de març, de reestructuració del Departament de Justícia).

Adverteix l'esmentada Subdirecció General que darrerament s'ha constatat per part dels òrgans judicials un increment de peticions de serveis de traducció del català al castellà, de documents aportats per una de les parts, en què la part contrària al·lega indefensió per desconeixement de la llengua.

S'adverteix així mateix que sovint es dona la circumstància que la part que al·lega indefensió encarrega la seva defensa lletrada a entitats que, si bé poden ser de fora de Catalunya, presten els seus serveis a Catalunya on hi operen habitualment, i per tant, saben del cert de la possibilitat que la part contrària pugui presentar els seus escrits en català. De fet, és aquesta defensa lletrada qui al·lega desconeixement de la llengua i consegüent indefensió.

Aquest informe té per objecte determinar l'abast del dret a la traducció, tot tenint en compte que aquest dret, com es veurà, no és il·limitat.

Consideracions jurídiques

1.- L'article 231.4 de la Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial (LOPJ) estableix que les actuacions judicials fetes i els documents presentats en l'idioma oficial d'una comunitat autònoma tenen, sense necessitat de traducció al castellà, plena validesa i eficàcia. S'han de

traduir d'ofici quan hagin de tenir efectes fora de la jurisdicció dels òrgans judicials situats en la comunitat autònoma, llevat, en aquest darrer cas, de si es tracta de comunitats autònomes amb llengua oficial pròpia coincident. Afegeix *in fine*, i en allò que interessa al present informe que “ **també s’han de traduir (...) a instància de part que al·legui indefensió**”. L’apartat 2 del mateix precepte, en correlació, diu que els jutges, els magistrats, els fiscals, els secretaris i la resta de funcionaris de jutjats i tribunals també poden fer servir la llengua oficial pròpia de la comunitat autònoma, **si cap de les parts s’hi oposa al·legant que la desconeix, fet que pot produir indefensió**.

Convé deixar clar d’entrada que els intervinents en un procediment judicial i singularment, les parts, tenen dret a escollir lliurement els seus representants i la seva defensa lletrada. Tanmateix, aquesta prerrogativa comporta que si a la comunitat autònoma existeix una llengua oficial, qui n’ha d’assumir la traducció sigui la pròpia part que ha tingut la llibertat d’escollir un professional que no entén la llengua. Tot dret comporta una obligació que ha d’assumir el mateix subjecte i que ni es pot traslladar a l’altra part ni a l’Administració competent en matèria de provisió de mitjans materials de l’Administració de justícia, amb més motiu si, com succeeix, aquesta direcció lletrada que al·lega que desconeix la llengua i en conseqüència que això li provoca indefensió, és una entitat que opera habitualment a Catalunya.

Cal dir així mateix que hi ha resolucions judicials força aclaridores que advoquen pel criteri que el dret a la traducció per desconeixement de la llengua només concerneix a les parts i que la defensa lletrada no és part en el procés. Així, la interlocutòria núm. 537/2017, de 29 de juliol, de la Secció 9 de l’Audiència Provincial de Barcelona. Si bé estima parcialment el recurs d’apel·lació (a l’apel·lant – ell i el seu advocat al·legaven que no entenien el català- se li va denegar la traducció al castellà d’un atestat dels Mossos d’Esquadra) considera que **la falta de coneixement del català per part de l’advocat no significa que s’hagi d’imposar la traducció**, i que les normes citades i es refereix, entre elles a l’article 231.4 de la LOPJ, no confereixen a l’advocat que exerceix la defensa el dret a exigir la traducció de les actuacions; **l’advocat no és part en el procés ni és la víctima, i per tant, no li són d’aplicació les disposicions sobre dret a la traducció (FJ 2)** (S’adjunta la dita interlocutòria com a document núm. 1)

En el mateix sentit, la interlocutòria núm. 22/2010, de 25 de març de 2010, de la Sala Social del TSJC.

En aquest cas, d’una banda, en contra del dret de la recurrent (una empresa, FREIREMAR S.A) que pretenia la traducció al castellà de la sentència d’instància, redactada en català, “a fi de garantir el seu dret”, el Jutjat Social argumentava **que una empresa, com era el cas, amb domicili i/o amb centre obert al territori de Catalunya no pot excusar el desconeixement de l’idioma cooficial a Catalunya**.

De l'altra, la Sala Social incideix en el fet que l'al·legació que desconeix la llengua l'ha de fer la part i no la defensa lletrada que la part "lliurement ha designat".

Així, al FJ 3 diu: " *Varias son las razones que -en el supuesto analizado (y sin perjuicio del Acuerdo Gubernativo adoptado sobre el particular litigioso)- impiden considerar lo argumentado por la recurrente en "suplica".*

*Se refiere la primera al hecho de que **no sólo no se acredita el ejercicio de opción lingüística por quien (antes al contrario) pacíficamente ha venido admitiendo las resoluciones previas a la que ahora se recurre en la lengua que alega desconocer (circunstancia que contradice la situación de indefensión a que alude tanto la Ley Orgánica como la Ley de Enjuiciamiento Civil), sino también porque quien debe alegarla es la propia empresa (con domicilio social en Cataluña) y no la representación letrada que ésta libremente hubiere designado.***"

(S'adjunta, doc. 2)

Succeeix a més que aquesta part quina defensa lletrada al·lega desconeixement del català i que la manca de traducció afecta el seu dret de defensa, ho fa sense oferir cap justificació que permeti valorar si efectivament es dona aquesta indefensió material. Ara bé, com es veurà, la falta de coneixement del català per part de l'advocat no significa que s'hagi d'imposar la traducció de cap document sí o sí per tal com la indefensió no és una dada merament formal que hagi de seguir-se de forma automàtica i per definició de les actuacions; ans al contrari, exigeix valorar les circumstàncies que envolten la petició concreta de traducció i constatar que hi ha una indefensió material, efectiva.

El dret a la traducció no és il·limitat i exigeix valorar les circumstàncies del cas de concret. Com s'ha dit, la falta de coneixement del català per part de l'advocat no significa que s'hagi d'imposar la traducció de manera automàtica. Tampoc, és veritat, no es pot presumir el coneixement del català, cal tenir un mínim de certesa que es coneix o no l'idioma i que la indefensió és efectiva. D'aquí aquesta ponderació de les circumstàncies.

De nou, escau portar a col·lació la interlocutòria de l'Audiència Provincial de Barcelona núm. 537/2017, de 29 de juliol. Matisa, a propòsit del suggeriment del Ministeri Fiscal que l'apel·lant ha de conèixer el català perquè va néixer i resideix a Catalunya; matisa, com dèiem, que al tribunal li calen indicis raonables per estimar la petició de traducció i diu que el fet de tenir veïnatge civil català, única dada que el tribunal té per certa, no implica necessàriament que es conegui la llengua i cita la STC 74/1987, de 25 de maig (FJ 3).

Ara bé, com també diu la STS núm. 552/2015, de 23 de setembre, Sala Penal, "*No existe inconveniente en admitir que el examen de las actuaciones de la causa redactadas en una llengua que no es la propia del letrado ha tenido que ser para él fuente de dificultades. **Ahora bien, otra cosa es que, de esta circunstancia, tenga que derivarse como consecuencia la producción de una indefensión efectiva. Primero, por una razón de orden general, y***

es que la indefensión no es un dato meramente formal, que haya de seguirse de manera automática y por definición de algún tipo de situaciones. Y, en segundo término, porque, precisamente por esto, -según un criterio jurisprudencial ampliamente consolidado- solo cabría hablar de una afectación negativa esencial del derecho de defensa, cuando su ejercicio se hubiera visto comprometido de manera efectiva en su materialidad. Y esto es algo que no puede afirmarse, porque no resulta acreditado en este caso”.

(S’adjunta, doc. 3)

Per tot això, la petició de la part (de la seva defensa) de traducció de documents i al·legació d’indefensió no opera de manera automàtica perquè s’imposi la traducció sinó que escau la valoració prèvia per part de l’òrgan judicial de les circumstàncies concretes que permetin deduir raonablement si es coneix l’idioma o no, i acordar la traducció en la mesura que es tingui la certesa, feta aquesta valoració prèvia, que efectivament la no traducció compromet de manera efectiva el dret de defensa.

Cal tenir en compte, doncs, els elements del cas. Això és: primer, que la defensa lletrada ha estat lliurement escollida; segon, que la situació d’indefensió sigui efectiva i real, no merament formal, i que no pugui ser raonablement superada pel lletrat que l’al·lega, i, en última instància, que el castellà sigui llengua oficial a Catalunya no pot emparar el dret a desconèixer el català del professional i que l’Administració costegi aquest desconeixement.

2.- Més enllà d’aquestes arguments, cal considerar el fet que el català és la llengua oficial de Catalunya i que totes les persones tenen el dret d’utilitzar-la, igual com el castellà, i això genera uns efectes que els intervinents en un procediment han de tenir en compte i que els qui presten serveis a Catalunya o els qui exerceixen l’advocacia han de tenir presents.

Si bé l’article 3 de la CE estableix que “*el castellà és la llengua espanyola oficial de l’Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d’usar-la*” i que “*les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives Comunitats Autònomes d’acord amb els seus Estatuts*”; l’article 6.2¹ de l’Estatut d’autonomia de Catalunya estableix que “*el català és la llengua oficial de Catalunya. També ho és el castellà, que és la llengua oficial de l’Estat espanyol. Totes les persones tenen el dret d’utilitzar les dues llengües oficials i els ciutadans de Catalunya tenen el dret i el deure de conèixer-les. Els poders públics de Catalunya han d’establir les mesures necessàries per a facilitar l’exercici d’aquests drets i el compliment d’aquest deure. D’acord amb el que disposa l’article 32, no hi pot haver discriminació per l’ús de qualsevol de les dues llengües*”.

Al seu torn, l’article 33 reconeix el dret d’opció lingüística dels ciutadans en les seves relacions amb les administracions públiques a Catalunya i singularment amb l’Administració de justícia,

---

¹ L’article 6, apartat 2, va ser declarat no inconstitucional interpretat en els termes establerts en el FJ 14.b de la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny (Recurs d’inconstitucionalitat 8045-2006).

i tenen dret a utilitzar la llengua oficial que elegeixin en totes les actuacions judicials, i a rebre tota la documentació oficial emesa a Catalunya en la llengua sol·licitada, sense que puguin patir indefensió ni dilacions indegudes a causa de la llengua emprada, ni se'ls pugu i exigir cap mena de traducció.

Finalment, l'article 37 en establir les garanties dels drets estatutaris, disposa que els drets que reconeixen els capítols I, II i III d'aquest títol vinculen tots els poders públics de Catalunya i, d'acord amb la naturalesa de cada dret, els particulars, i afegeix que les disposicions que dictin els poders públics de Catalunya han de respectar aquests drets i s'han d'interpretar i aplicar en el sentit més favorable pera llur plena efectivitat.

En definitiva, que el castellà també sigui llengua oficial a Catalunya no pot emparar el dret a desconèixer el català en un procediment judicial que se substancia a Catalunya, i que l'Administració costegi aquest desconeixement, amb més motiu, si, com succeeix, qui en veritat al·lega indefensió són entitats amb una àmplia activitat comercial, econòmica, etc. i presència a Catalunya i amb recursos suficients per no situar-se en una pretesa indefensió.

Convé en aquest punt incidir en el cost econòmic de les traduccions, argument que no és baladí, per tal com aquestes es paguen amb diners públics. Com ja s'ha dit, les traduccions les du a terme principalment SEPROTEC, empresa adjudicatària del concurs públic, amb càrrec al Departament de Justícia. Essent que el bon us dels diners públics és responsabilitat de tots, les traduccions a petició de la part, la defensa lletrada de la qual al·lega desconeixement del català en procediments judicials que se segueixen a Catalunya, on la part contrària pot emprar el català –hi té un dret estatutari- i presentar els seus escrits en català; les dites traduccions, dèiem, han d'anar a càrrec de la part que escull aquest defensa, i no a càrrec de diners públics.

3.- En un altre ordre de consideracions, cal dir que el Comitè d'Experts de la Carta Europea de les Llengües Regionals i Minoritàries ha subratllat en nombrosos dels seus informes que els drets lingüístics dels ciutadans han de respectar-se i ha recomanat a Espanya en més d'una ocasió, i com a qüestió prioritària, modificar la LOPJ, per garantir la utilització de les llengües cooficials en els procediments judicials a sol·licitud d'una de les parts. El Comitè d'Experts ha posat de relleu en més d'una ocasió que la redacció de l'article 231 de la LOPJ és un obstacle perquè així sigui, tot incidint que malgrat les seves Recomanacions, la LOPJ no s'ha modificat.

Per totes, veieu la Recomanació CM/RecChL(2019)7 adoptada por el Comitè de Ministres l'11 de desembre de 2019 en la 1363a. reunió dels delegats dels ministres, a propòsit del Cinquè Informe 2014-2016 sobre el compliment de la Carta fet per Espanya (S'adjunta, doc. 4).

Recomana el Comitè de Ministres:

1. que es modifiqui el marc jurídic amb l'objectiu de deixar clar que les autoritats judicials penals, civils i administratives en les comunitats autònomes puguin dur a terme els procediments en les llengües cooficials a petició de qualsevol de les parts; i

2. que es continuïn adoptant mesures jurídiques i pràctiques necessàries per garantir que una proporció adequada del personal judicial destinat a les comunitats autònomes a les quals sigui d'aplicació l'article 9² de la Carta, tingui capacitat per treballar en les llengües pertinents.

Al darrer informe fet a Estrasburg, el 31 de març de 2021, d'Avaluació per part del Comitè d'Experts de l'aplicació de les Recomanacions d'Acció Immediata contingudes en el cinquè informe d'avaluació del Comitè d'Experts sobre Espanya es constata:

“ (...) 13. L'ús de les llengües regionals o minoritàries en els procediments judicials és una qüestió que afecta totes les llengües cooficials i requerria una modificació de la legislació a nivell estatal. Des del primer cicle de seguiment, el Comitè d'Experts recomana que les autoritats espanyoles modifiquin el marc legal amb l'objectiu de deixar clar que les

---

² L'article 9 de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, sobre Justícia diu:

1. Les parts es comprometen, en allò que es refereix a les circumscripcions de les autoritats judicials en les quals resideix un nombre suficient de persones que usen les llengües regionals o minoritàries que justifiqui les mesures especificades a continuació, segons la situació de cadascuna d'aquestes llengües i a condició que la utilització de les possibilitats ofertes pel present paràgraf no sigui considerada pel jutge com a obstaculitzadora de la bona administració de la justícia:

a) en els procediments penals:

I. a assegurar que els òrgans jurisdiccionals, a petició d'una de les parts, menin el procediment en les llengües regionals o minoritàries; i/o

II. a garantir a l'acusat el dret d'expressar-se en la seva llengua regional o minoritària; i/o

III. a assegurar que els requeriments i les proves, escrites o orals, no siguin considerades inadmissibles per l'únic motiu que siguin formulades en una llengua regional o minoritària; i/o

IV. a expedir en aquestes llengües regionals o minoritàries, si hom ho demana, els actes vinculats a un procediment judicial, recurrent si cal a intèrprets i a traduccions que no impliquin costos addicionals per als interessats;

b) en els procediments civils:

I. a assegurar que els òrgans jurisdiccionals, a petició d'una de les parts, menin el procediment en les llengües regionals o minoritàries; i/o

II. a permetre, quan una part en un litigi ha de comparèixer en persona davant un tribunal, que s'expressi en la seva llengua regional o minoritària sense incórrer per això en despeses addicionals; i/o

III. a permetre la producció de documents i de proves en les llengües regionals o minoritàries, recurrent, si cal, a intèrprets i a traduccions;

c) en els procediments davant els òrgans jurisdiccionals competents en matèria administrativa:

I. a preveure que els òrgans jurisdiccionals, a petició d'una de les parts, menin el procediment en les llengües regionals o minoritàries; i/o

II. a permetre, quan una part en un litigi ha de comparèixer en persona davant un tribunal, que s'expressi en la seva llengua regional o minoritària sense incórrer per això en despeses addicionals; i/o

III. a permetre la producció de documents i de proves en les llengües regionals o minoritàries, per a la qual cosa recorreran, si cal a intèrprets i a traduccions;

d) a adoptar mesures a fi que l'aplicació dels apartats I i III dels paràgrafs b. i c. precedents i l'ús, si s'escau, d'intèrprets i de traduccions no impliquin costos addicionals per als interessats.

2. Les parts es comprometen:

a) a no refusar la validesa dels actes jurídics establerts dins l'àmbit de l'estat pel sol fet que siguin redactats en una llengua regional o minoritària; o

b) a no refusar la validesa, entre les parts, dels actes jurídics establerts dins l'àmbit de l'estat pel sol fet que siguin redactats en una llengua regional o minoritària, i a preveure que es podran fer valer davant de tercers no parlants d'aquestes llengües, a condició que el contingut de l'acte es faci saber als tercers per les persones que el fan valer; o

c) a no refusar la validesa, entre les parts, dels actes jurídics establerts dins l'àmbit de l'estat pel sol fet que siguin redactats en una llengua regional o minoritària.

3. Les parts es comprometen a posar a l'abast, en les llengües regionals o minoritàries, els textos legislatius nacionals més importants i aquells que concerneixen particularment els usuaris d'aquestes llengües, llevat que aquests textos no siguin ja disponibles altrament”.

autoritats judicials penals, civils i administratives de les comunitats autònomes poden desenvolupar els seus procediments en la llengua cooficial, a petició d'una de les parts. Malgrat això, no s'ha avançat en les obligacions escollides per Espanya en virtut de l'article 9. L'article 231 de la Llei orgànica del poder judicial estableix que els jutges i la resta del personal judicial utilitzaran normalment el castellà i podran utilitzar la llengua oficial de la comunitat autònoma, diferent de l'espanyol si cap de les parts s'hi oposa. D'altra banda, estableix que "les parts, els seus representants i qui els guien, a més de testimonis i perits, poden emprar la llengua oficial de la comunitat autònoma en què es desenvolupi el procediment judicial, tant en declaracions escrites com verbals". En termes pràctics, els jutges molt poques vegades utilitzen una llengua que no sigui l'espanyol i les parts que d'una altra manera escollirien la llengua oficial local sovint passen al castellà. Quan una de les parts persisteix en l'ús de la llengua cooficial, generalment es recorre a l'ús d'un intèrpret en comptes de que tot el procediment es desenvolupi en aquesta llengua. Tal com han assenyalat els representants dels parlants, això comporta un ús de les llengües regionals i minoritàries als tribunals molt menor del que s'esperaria tenint en compte el percentatge de parlants a la població.

14. Si bé les autoritats estatals afirmen que no hi ha motius per modificar la Llei Orgànica del Poder Judicial per complir íntegrament amb les obligacions escollides per Espanya en virtut de l'article 9 de la Carta, una anàlisi sòlida de l'article 231 mostra que no és realment d'acord amb aquestes obligacions. Perquè la Llei orgànica els compleixi íntegrament, l'article 231 hauria de fer explícit que els procediments penals, civils i administratius s'han de desenvolupar en la llengua regional o minoritària corresponent a sol·licitud d'una de les parts (...)

(S'adjunta, doc. 5)

A la 1407a. reunió, de 16 de juny de 2021, d'Avaluació per part del Comitè d'Experts de l'aplicació de les recomanacions d'actuació immediata contingudes de nou en el cinquè informe d'avaluació del Comitè d'Experts sobre Espanya, els diputats:

1. prenen nota de l'avaluació del Comitè d'Experts sobre l'aplicació de les recomanacions d'actuació immediata per part d'Espanya i van convidar les autoritats espanyoles a difondre-la a les autoritats nacionals competents i a les parts interessades pertinents;
2. **recordant la seva Recomanació CM/RecChL(2019)7**, van convidar les autoritats espanyoles a presentar el seu proper informe periòdic abans de l'1 d'agost de 2023 en el format requerit.

(S'adjunta, doc. 6)

L'Estat espanyol per tant no sembla garantir el compliment de les recomanacions d'actuació immediata. No s'ha modificat la LOPJ per garantir l'ús de les llengües oficials en els procediments judicials a instància d'una de les parts.

Conclusions

Sobre la base del que s'ha exposat es pot concloure que l'al·legació de part d'indefensió per desconeixement del català no imposa de manera automàtica la traducció, per tal com cal tenir la certesa que no es coneix la llengua i que la indefensió és veritablement efectiva.

Per això cal una valoració prèvia per part de l'òrgan judicial de les circumstàncies concretes de la petició de traducció, amb més motiu si, com succeeix, la part que al·lega indefensió perquè no coneix la llengua es una persona o entitat jurídica –la seva defensa lletrada- que opera habitualment a Catalunya i coneix la possibilitat que la part contrària pugui presentar els seus escrits en català.

Cal ponderar aspectes com que la defensa lletrada ha estat lliurement escollida; que la situació d'indefensió és real i no pot ser raonablement superada pel lletrat que l'al·lega, i, que el fet que el castellà sigui llengua oficial a Catalunya no pot emparar el dret a desconèixer el català del professional ni que sigui l'Administració competent qui, en aquestes circumstàncies, costegi aquest desconeixement.

	Vist-i-plau
La cap del Servei d'Assessorament Jurídic	El secretari per a l'Administració de Justícia